

TÌM VỀ DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỘI CHA QUANG

TRẦN THỊ DIỆU HỒNG
 Bảo tàng Tổng hợp Quảng Bình

Đội Cha Quang là ngọn đồi cao nằm sát đường 12A, gần với cầu Cha Quang thuộc địa phận bản Y Leng, xã Dân Hóa, huyện Minh Hóa, tỉnh Quảng Bình. Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, đồi Cha Quang là nơi ghi dấu những chiến công vang dội của đại đội 759 thuộc Thanh niên xung phong Quảng Bình đã chiến đấu, kiên cường bám trụ để hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ bảo đảm thông suốt mạch máu giao thông trên tuyến đường 12A. Nơi đây đã diễn ra sự kiện 8 thanh niên xung phong của C759 thanh niên xung phong Quảng Bình đã lao động, chiến đấu và anh dũng hy sinh trong ngày 3/7/1966 do máy bay Mỹ dội bom khi các đồng chí đang làm nhiệm vụ.

Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, Quảng Bình là tỉnh giữ vai trò hậu phương trực tiếp của Trị Thiên - Huế và miền Nam ruột thịt, đồng thời là cầu nối với Trung và Hạ Lào, Quảng Bình là nơi tập trung hàng hóa và cũng là điểm xuất phát của những tuyến vận tải chiến lược chi viện cho chiến trường, là cửa ngõ của đường Hồ Chí Minh xuyên thoi cả đường bộ lẫn trên biển.

Trên tuyến đường 12A phía Tây Quảng Bình, đế quốc Mỹ càng trở nên điên cuồng hơn khi phát hiện ra đây có tuyến đường chi viện quan trọng: Đường vận tải cơ giới 12A vượt đỉnh Trường Sơn qua đèo Mụ Giạ. Đế quốc Mỹ đã tập trung đánh phá ác liệt suốt ngày đêm dội xuống hàng vạn tấn bom đạn. Trên những cung đường đó đã xuất hiện nhiều tấm gương chiến đấu dũng cảm kiên cường, những chiến công oanh liệt của quân dân ta.

Bước vào cuộc kháng chiến chống Mỹ, chủ trương của ta đã cho sửa chữa lại đường 12A để con đường này trở thành huyết mạch giao thông quan trọng, sử dụng xe cơ giới vận chuyển hàng hóa chi viện chiến trường miền Nam. Đây là tuyến đường băng qua địa hình hiểm trở, vòng vèo qua những triền núi cao, bên dưới là suối sâu, vực thẳm, độ dốc, đồi núi lại lớn, nhưng lại

giữ vị trí quan trọng trong vận tải cơ giới đi nhờ sang nước bạn Lào để đưa hàng ra tiền tuyến. Tháng 8/1964, đế quốc Mỹ phát hiện ra con đường vận tải chiến lược này, chúng đã cho máy bay dội xuống rất khốc liệt từ ngã ba Khe Ve lên đến Khe Tang, Bãi Dinh, La Trọng, Cha Lo - Công Trời, đèo Mụ Giạ. Nơi đây đều trở thành trọng điểm đánh phá ác liệt của máy bay Mỹ. Mỗi trọng điểm là một trận địa kiên cường ghi dấu chiến công oanh liệt của bộ đội, thanh niên xung phong tham gia bảo vệ tuyến đường.

C759 - Đại đội Thanh niên xung phong được thành lập ngày 5/5/1965 gồm 8 tiểu đội lấy từ huyện Tuyên Hóa bổ sung cho công trường 12A (phần lớn là chị em nữ). Lúc này trên công trường 12A đã có 500 công nhân đảm nhận đoạn giao thông từ ngã ba Khe Ve lên đến Công Trời. C759 đảm nhiệm đoạn đường 10km từ Khe Cáy lên Bãi Dinh, mỗi cung 1km có một tiểu đội (A) nắm chốt giữ. Đồng chí Phạm Xuân Mai được điều động làm Đại đội trưởng, đồng chí Trần Thị Thành làm Bí thư chi bộ, đồng chí Trần Thị Huệ làm Tiểu đội trưởng A7, Nguyễn Thị Kim Huệ làm Tiểu đội trưởng A6. Mặc dù phần lớn là chị em, đồng quân nói rừng xanh nước độc, nhưng vượt lên mọi khó khăn gian khổ, chị em vẫn hăng say làm việc quên mình.

Điều kiện sinh hoạt ăn ở khó khăn tuy nhiên lán trại của đơn vị vẫn rất quy củ, đơn vị vẫn quyết tâm bám đường, san lấp hố bom bảo đảm thông đường thông xe. Đoạn đường do C759 rất dốc, nhiều đèo. Máy bay Mỹ ném đủ thứ bom có sức công phá mạnh làm hất tung đất đá, mặt đường. Nhưng sau tiếng bom là các chị lại lao ra mặt đường để hàn gắn, quyết tâm bám công việc. Khẩu hiệu của các chị là: *“Địch đánh rừng già, ta ra rừng non; địch đánh rừng non, ta ra đồi trợc; địch đánh đồi trợc, ta ra bám đường”*, *“máu C759 có thể đổ nhưng đường không thể tắc”*. Địch đánh phá rất khốc liệt nên trước khi ra làm nhiệm vụ, đơn vị đã tổ chức truy điệu sống cho toàn đơn vị.

Ngay những ngày đầu, đơn vị C759 đã phân công các tiêu đội chốt giữ từng cung đường cụ thể. Có những tổ chuyên làm rông đanh, tổ chặt tre nứa làm kè để giữ mép đường không bị sạt lở do bom, hoặc mưa lũ. Có tổ chuyên sửa và đắp đường. Cứ sau mỗi đợt bom dứt, các chiến sĩ C759 đã có mặt ngay mặt đường. Những chỗ bị bom lấp thành núi phải dùng mìn đánh toi đất để san. Những trọng điểm đánh phá ác liệt phải chia tổ làm bất cứ ngày đêm. Nhiều tấm gương anh dũng ôm cả bom nổ chậm lăn ra khỏi mặt đường như anh Trần Đức Hè, dũng cảm lao động sáng tạo như chị Nguyễn Thị Kim Huệ, chị Trần Thị Thành,... Ngày 3/7/1966, địch cho nhiều tốp máy bay thi nhau dội bom xuống cung đường khu vực núi Y Leng, nơi đây có ngọn đồi Cha Quang tại Km21 đường 12A do tiêu đội A2, A6, A4, A7 của đơn vị C759 đang làm nhiệm vụ khắc phục hậu quả do bom Mĩ đánh phá làm hư hỏng đường và các đồng chí chiến sĩ CII công binh đang chốt giữ làm đường, các đồng chí đã bất chấp hiểm nguy, bom nổ chậm để lao ra mặt đường làm việc từ 1 giờ sáng đến 12 giờ trưa hôm sau. Bom Mĩ dội hàng loạt xuống ngọn đồi Cha Quang làm hàng ngàn khối đất đá đổ sập mặt đường, vùi lấp cả đơn vị C759 đang bám trụ mặt đường san lấp hố bom thông tuyến vào lúc 22 giờ đêm 3/7/1966. Ngoài số 11 chiến sĩ CII công binh hy sinh và hơn 50 chiến sĩ C759 bị thương được đưa đi cấp cứu đưa ra khỏi hiện trường, còn lại 8 thi thể của các đồng chí thanh niên xung phong bị hy sinh đang nằm trong lòng khối đất đá đổ sập đó mà chưa thể lấy ra được. Tình thế cấp bách, đường tắc, khiến cho xe bị ùn lại, nếu chờ lấy thi thể đồng đội ra thì máy bay Mĩ sẽ phát hiện ra đoàn xe và tập trung đánh phá, thiệt hại sẽ lớn gấp nhiều lần. Cuối cùng, vì tiếng gọi của tiền tuyến, vì nhiệm vụ chung của dân tộc, máu C759 đã đổ nhưng C759 kiên quyết không để đường tắc. Nén đau thương thành hành động, đơn vị C759 đã quyết định san đường, mở lối để đoàn xe sớm đưa hàng ra tiền tuyến. Đêm phát lệnh thông xe 5/7/1966, toàn đơn vị nghẹn ngào, day dứt với nỗi đau thi hài của đồng đội vẫn chưa lấy lên được. Nhưng sự hy sinh lớn lao của các đồng chí C759 thật anh hùng để đoàn xe vẫn nối tiếp vào chia lửa với chiến trường miền Nam. Sau đó đơn vị đã bắt tay vào tìm kiếm thi thể các đồng chí hy sinh, có đồng chí sau 45 ngày mới tìm thấy xác. Sau sự

kiện lịch sử này, C759 đã lấy ngày mùng 3 tháng 7 để gọi tên cho ngọn đồi nơi các anh chị ngã xuống. Đồi Cha Quang có tên gọi mới là “Đồi Ba Bẫy”.

Chiến công của C759 đã góp phần quan trọng vào việc đảm bảo thông tuyến ở đường 12A trong giai đoạn chiến tranh phá hoại ác liệt nhất. Trong khi đế quốc Mĩ dùng sức mạnh của bom đạn, của vũ khí tối tân nhất hòng đè bẹp ý chí của họ, nhưng các đồng chí C759 vẫn kiên cường bám trụ và đánh thép trả lời bằng hành động “*Bám mặt đường mà chiến đấu*”, “*Sống bám đường, chết kiên cường dũng cảm*”.

Tại Đại hội Thanh niên Quyết Thắng ngày 1/1/1967, Đại đội C759 Thanh niên xung phong Quảng Bình được vinh dự tuyên dương tập thể anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân. Chị Nguyễn Thị Kim Huệ, A trưởng A6 vinh dự được tặng danh hiệu anh hùng lao động ngành giao thông vận tải. Để ghi nhớ công lao của các anh hùng liệt sĩ đã hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc, thống nhất Tổ quốc, ngày 7/5/2009, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ra Quyết định số 1732/QĐ- BVHTTDL xếp hạng di tích lịch sử cấp quốc gia. Ủy Ban nhân dân tỉnh Quảng Bình đã đầu tư 1,4 tỷ đồng xây nhà bia tưởng niệm di tích Đồi Cha Quang để ghi nhớ công lao của các anh hùng liệt sĩ. Nhà bia tưởng niệm Đồi Cha Quang sẽ mãi là “địa chỉ đỏ” trên con đường 12A huyền thoại góp phần đánh dấu mức độ khốc liệt của cuộc chiến tranh và tinh thần chiến đấu hy sinh anh dũng của các thế hệ thanh niên không tiếc tuổi xuân cho sự nghiệp giải phóng miền Nam, thống nhất nước nhà. Những tấm gương hy sinh cao cả ấy sẽ góp phần trau dồi thêm lý tưởng cách mạng cho thế hệ trẻ hôm nay biết tri ân với những người ngã xuống, cùng ra sức phấn đấu xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam yêu dấu.

Ngày nay, khi đi qua nơi đây, du khách hãy dừng chân thấp nhen nhang thơm tưởng niệm các anh hùng liệt sĩ Di tích lịch sử Đồi Cha Quang ở Nhà bia tưởng niệm thanh niên xung phong, thăm bản nhà sàn của đồng bào các dân tộc Bru - Vân Kiều, Chứt, lắng nghe tiếng đàn, khèn trong các lễ hội mừng cơm mới, lễ buộc chỉ cô tay của tộc người Khùa, Mày,... Một màu xanh đã trở lại, sức sống đang hồi sinh trên mảnh đất màu mỡ. Sự bình yên đã làm ấm lòng những người ở lại để tri ân những người đã khuất ■